

נתרעמו המים התחתונים ואמ' מה נשתנינו מחברינו להיות רחוקים מכסא הכבוד ואז הבטיח הקדוש ברוך הוא לקרב במזבח במלח וניסוך בחג הכי איתא במדרש:

הושענא רבה - הסוד שבניסוך המים

11. דף על הדף מסכת סוכה דף נא עמוד ב
הדברים תמוהים, כיצד תבטל הקנאה של מעשה בראשית, על ידי מצות ניסוך המים, שכל חלות המצוה לא היתה אלא כאלפיים וחמש מאות שנה לאחר מכן. בכלל, הרי במעשה בראשית מדובר בכמויות אדירות של מים, שנתלשו ממקור קדושתם בסמוך לשכינה הקד', וכיצד הם יתפייסו בג' לוגין של ניסוך המים?

12. ויקרא (פרשת אמור) פרק כג פסוק מב - מג
(מב) בַּסֶּכֶת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּכֶת: (מג) לְמַעַן יִדְעוּ דְרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

13. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף יא עמוד ב
כי בסכות הושבתי את בני ישראל - ענני כבוד הו', דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש עשו להם.

14. תלמוד בבלי מסכת תענית דף ט עמוד א
רבי יוסי ברבי יהודה אומר: שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן: משה, ואהרן, ומרים. ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן: באר, וענן, ומן.

15. אבן עזרא ויקרא (פרשת אמור) פרק כג פסוק מג
(מג) כי בסכות שהיו עושים אחר שעברו ים סוף סוכות, ואף כי במדבר סיני שעמדו שם קרוב משנה. וכן מנהג כל המחנות. והנה גם זה המועד זכר ליציאת מצרים. ואם ישאל שואל למה בתשרי זאת המצוה, יש להשיב, כי ענן ה' היה על המחנה יומם, והשמש לא יכס. ומימות תשרי החלו לעשות סוכות בעבור הקור:

16. הכתב והקבלה ויקרא (פרשת אמור) פרק כג פסוק מג
ומפני שמלת הושבתי מורה על פועל אלקי שהם ענני כבוד, לא על פועל אנושי דא"כ כי בסכות ישבו אבותיכם מבעי ל' למימר, לכן בחר רש"י בדברי ר"ע

המסר שיש בארעיות

17. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ב עמוד א
ורבא אמר: מהכא בסכת תשבו שבעת ימים. אמרה תורה: כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי.

18. משנה מסכת סוכה פרק ב משנה ט
כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי

19. יחי ראובן ימים נוראים סוכות עמוד תכז
ה'אמרתי אמת' זצ"ל אמר על כך ווארט נפלא: שנינו במשנה "כל שבעת ימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי". הינו, שהעבודה המוטלת על האדם כל שבעת ימים היא: אם הסכך והדפנות, שהם דירת עראי - לעשותם קבע. להחזיר לעצמו כי העראי הוא הקבע.

20. בראשית (פרשת בראשית) פרק ו פסוק ג
וַיֹּאמֶר ה' לֹא יִדּוּן רוּחִי בְּאָדָם לְעֹלָם בְּשָׁגֶם הוּא בָּשָׂר וְהָיוּ יָמֵי מַאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה:
רש"י
(ג) לא ידון רוחי באדם - לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם:

21. דף על הדף מסכת סוכה דף ב עמוד א
איתא בשפת אמת ליקוטים (לסוכות) דהנה יש פלוגתא אי בעין סוכה דירת עראי או דירת קבע, ואנן קיי"ל דסוכה דירת עראי וכשאנו ראוי לעראי פסולה. והטעם, דבאמת כאשר הלכנו במדבר ארבעים שנה היו קבע, אבל הרצון היה שיכנסו בני ישראל מיד לארץ ישראל ולהיות כך דירת עראי הסוכה, לכן צריך להיות ראוי לדירת עראי.

1. טור אורח חיים סימן תרסד

ביום חמישי של חול המועד שהוא הושענא רבה נוהגין שמרבין ממזמורים כמו ב"ט ואומר קדושה רבה במוסף ומרבים קצת בנרות כמו ב"ה לפי שבחג נדונין על המים והכל הולך אחר החתום וכל חיי אדם תלויין במים

2. קיצור שולחן ערוך סימן קלח

ביום אחרון של חול המועד הוא הושענא רבה, נוהגין להיות נעורים בלילה שלפניו לעסוק בתורה כמו שנדפס הסדר, לפי שבחג נידונין על המים שכל חיי האדם תלויים במים. והיום הוא יום האחרון של החג והכל הולך אחר החיתום.

3. שו"ת עטרת פז חלק ראשון כרך ג

הרב פנחס זביחי נולד בירושלים בשנת תש"ך, צאצא למשפחת רבנים ונכבדים מאנשי משד (פרס). למד שנים רבות בישיבת 'פורת יוסף' ובישיבות אחרות, ובגיל צעיר נסמך להוראה על - ידי גדולי ירושלים.

ע"ע לגאון ערוך לנר בס' ביכורי יעקב שעמד על דברי הטור והשו"ע שכל דביום השביעי של סוכות שהוא הושענא רבה נוהגין להרבות במזמורים כמו ב"ט ומרבים קצת בנרות כמו ב"ה, לפי שבחג נידונים על המים וכל חיי האדם תלוי במים, והכל הולך אחר החתום כך סיים הטור, וכתב הביכורי יעקב דנראה שרצה ליתן טעם בזה דמדוע דוקא בסוכות נוהגין כן ולא גם בפסח ושבועות שהם ג"כ ימי דין על התבואה ופירות האילן, ובסוכות עצמו ג"כ למה דוקא בהושענא רבה. ולכן הביא טעם זה. ובאמת טעמים חלושים הם, וכל זה מפני שהטור לא היה יודע ספר הזוהר, אבל לנו כבר האיר אור הזוהר הקדוש וידענו גם ידענו מאי טעמא מנהג הקדמונים לנהוג ביום זה כמו בר"ה ויוה"כ שהוא עת חיתום הדין. ולפי המבואר בזוהר וספרי האר"י ז"ל בליל הושענא רבה קודם חצות הוא עת חיתום הפתקין של פסק דין בני אדם, ולכן כתבו שסימן הצל אינו אלא אחר חצות וביום הושענא רבה נמסרין לשלוחי ב"ד של מעלה וביום שמיני עצרת ניתן לשלוחים רשות לעשות הדין שנמסר להם, ולכן בימים הקדושים האלה יקיים וגילו ברעדה ואל ימשיך בתענוגים וכו'. עכ"ד.

4. משנה מסכת סוכה פרק ה משנה א

כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו:

5. רש"י מסכת סוכה דף נ עמוד א

בית השואבה - כל שמחה זו אינה אלא בשביל ניסוך המים, כדמפרש ושאתם מים בששון.

6. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד א

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג - אמר הקדוש ברוך הוא: נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה,

7. תלמוד ירושלמי מסכת סוכה פרק ה הלכה א

א"ר יהושע בן לוי למה נקרא שמה בית שואבה שמשם שואבים רוח הקודש על שם [שם יב ג] ושאתם מים בששון ממעיני הישועה.

8. רש"י ויקרא (פרשת ויקרא) פרק ב פסוק יג

(יג) מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג:

9. דף על הדף מסכת סוכה דף נא עמוד ב

כתב בספר הבן יקר לי אפרים על חג הסוכות (ע' רפט) לבאר בזה, דהנה רש"י (ויקרא ב, יג) מביא את דברי חז"ל: "שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו התחתונים ליקרב במזבח, במלח וניסוך המים בחג".

10. ר' עובדיה מברטנורא פרק ב פסוק יג

(יג) מלח ברית שהברית כרותה למלח שהובטחו מים התחתונים פי' שכשאמר הקדוש ברוך הוא יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים

29. דף על הדף מסכת סוכה דף נא עמוד ב

המים הסכימו, כביכול, לוותר על השהות הממושכת במקום הקודש בסמוך לשכינה, כדי שיתקיים בהם מצוה זו של ניסוך המים, על אף שלא היה זה לאלתר אלא אלפי שנים לאחר מכן, על אף שמצוה זו נהגה אך ורק במשך שבעת ימי חג הסוכות, ולמרות שכל קיום המצוה לא היה אלא בשלש לוגין מים בלבד. ההתפייסות של המים, מלמדת גם על חשיבות ההכנעה, המהווה את אחד התנאים החשובים להתרצות מהירה, שהרי לגאה מאד קשה לוותר, שהוא יסוד חשוב בהתרצות והתפייסות.

לזכור את ימי השפל עם ימי השלווה

30. שמות (פרשת משפטים) פרק כג פסוק יד - טז

(יד) שְׁלֹשׁ רְגָלִים תִּחַג לִי בַשָּׁנָה: (טז) וְחַג הַקִּצִּיר בְּפֹרֵי מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׁנָה בְּאֶסְפְּךָ אֶת מַעֲשֵׂיךָ מִן הַשָּׂדֶה: רשב"ם

וחג האסיף - חג הסוכות בשעת אסיף אשר מלאו גרנות בר והיקבים תירוש ויצהר וציוה הכת' לישב בסוכות לזכרון, כי במדבר ישבו באהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש ויצהר כמו [שהיה להם אחרי כן בארץ ויודו] על זאת להק'.

31. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף טו עמוד א

דתינא: מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים, ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה, וקרא לכל חכמי ישראל. אמר להם: אבותינו היו אוכלים מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש, אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו, והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו.

32. מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת קידושין דף טו עמוד א

והוא ענין המאמר כשהצליח ינאי במלחמה קרא לחכמי ישראל ועשה סעודה ע"פ חכמי ישראל ופרושים והעלו מלוחים על שולחנות של זהב שיזכור האדם בימי עושרו ומעלתו את ימי עניו ושפלותו

33. רמב"ן דברים (פרשת ואתחנן) פרק ה פסוק טו

יזהיר אותנו לשמור השבת, בעבור היותנו עבדים במצרים עובדים כל היום על כרחנו ולא היתה לנו מנוחה, והוא יצונו עתה לשבות ולנוח, כדי שנזכיר חסדי השם עלינו בהוציאנו אותנו מעבדות למנוחה:

34. תלמוד בבלי מסכת יומא דף כב עמוד ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול - מפני שלא היה בו שום דופי. דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק: אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו - אומרין לו: חזור לאחורייך.

35. כלי יקר דברים (פרשת וזאת הברכה) פרק לד פסוק יב

(יב) לעיני כל ישראל. שמעתי אומרים טעם על מה שהתורה מתחלת בבי"ת ומסיימת בלמ"ד, לפי שכל אותיות השם הגדול יו"ד וי"ו ה"א אם תסמוך אחת מהם אל בי"ת או אל למ"ד יהיה ממנו תיבה אחת שלימה, והם בי בו בה לי לו לה מה שלא תמצא כן בכל אלפא ביתא שיהא תיבה שלימה מכל השלושה אם יסמכו לאיזה אות, כגון לעשות מן א' או אה שהרי אה אינה תיבה וכן לעשות מן מ' מי מו שהרי מו אינה תיבה. והביאור לזה הוא שבזה נרמז שתבל ומלואה הכל תלוי בו יתברך ושלו הכל, ותואר הבי"ת שהקב"ה מדבר בעדו ואומר בי רצה לומר הכל תלוי בי ונבראיו אומרים בו שהכל תלוי בו יתברך ולשון בו בה היינו דכר ונוקבא שהזכירו חכמי האמת המקובלים, וכן הקדוש ברוך הוא אומר לי תבל ומלואה ונבראיו אומרים כי לו יתברך תבל ומלואה וכן לה בדרך שנתבאר, והכל ענין אחד כי לפי שהכל תלוי בו יתברך על כן הכל לו יתברך. וזה רמז על אחדותו יתברך והוא יסוד התורה, ודבר זה הפותח והסוגר על כן פתח התורה בבי"ת ומסיימת בלמ"ד להורות כי ה' יתברך הפותח והסוגר והכל תלוי בו בשמו יתברך כאמור:

22. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קנא עמוד ב

תניא, רבי אלעזר הקפר אומר: לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו, שאם הוא לא בא - בא בנו, ואם בנו לא בא - בן בנו בא, שנאמר כי גלגל הדבר הזה, תנא דבי רבי ישמעאל: גלגל הוא שחוזר בעולם.

23. חומת אנך שמואל א פרק יג

וכיוצא שמעתי מאדם גדול משם רז"ל דשלמה המלך ע"ה היה לו טבעת באצבעו וכתוב עליו גם זה עבר כדי שיזכור שכל טובות וגדולות של העה"ז הם כאין והרי הם כאלו כבר עברו:

24. שם משמואל בראשית פרשת ויגש שנה תרעז

יש להבין סיפא דקרא וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם, שלפי דרכנו אינו מובן מה הוסיפו לו העגלות אמונה שעדיין הוא במדריגת חי. ונראה לפרש ענין העגלות שהוא מלשון עיגול ונקרא ע"ש האופנים כי אופני העגלה עגולים, וכל דבר עגול המתגלגל ממעלה למטה, נקודת גבנונית העיגול כשהוא יורד ומשפיל, לא יתכן לקרותו ירידה בהחלט, כי ירידתו זו היא התחלת עלייתו שנית וחוזר חלילה. והוא רמז ומשל נפלא על מאורעות האדם וילדי יומו, כי אין ירידתו והשפלתו נקראת ירידה בהחלט, וחכם הרואה את הנוול רואה בכל ירידה התחלת עלי', וכן להיפוך כששעתו מוצלחת לא ירום לבבו וישקיף ויראה בכל עלי' ירידה. ובאמת שזו היא עצה נכונה לפני האיש שלא יהי' רובץ תחת משאו, אלא יבטח בשם ה' וישען באלקיו, כי ירידתו זוהי עלייתו, וקלקלתו תקנתו, וכן להיפוך כשהאופן עולה הוא מעותד לירידה

25. חכמת הנפש היהודית 46

כשאדם שבו בצרה - הכאב הגדול ביותר הוא החשש מפני העתיד. תחושת מה שהיה - לא יהיה עוד. כשרבי יוחנן היה בא לנחם אבלים היה מצביע על עצם שהביא עמו ומסביר: דין גרמא דעשיראה ביר" - זה עצם מהבן העשירי שקברתי. הגמרא גם מספרת כי העיד ר' יוחנן על עצמו "אנא אשתייר משפירי דירושלים" (אנח נותרתי מהיופי האגדי של ירושלים הבנויה). רצה לומר לאבלים המודאגים: יודע אני היטב ממה אתם חששים שעה שאתם יושבים שבעה, שמה שהיה לא יהיה עוד. הביטו וראו, ישבתי עשר פעמים שבעה על עשרת ילדיי, והנה אני כאן עם כל תורתך. יש חיים לאחר המוות. ולא זו בלבד אלא למרות הכל, פניי זורחות מהיופי שחנן אותי הקב"ה בילדותי.

26. העמק דבר ויקרא (פרשת אמור) פרק כג פסוק מב

ולפי הפשט פי' כל האזרח וגו', ככל המקרא להזהיר כל האזרח על ישיבת הסוכה, משום דתכלית המצוה לפי הפשט לצאת מיישיבת קבע לדירת עראי, כדי שישומו בעלי האסיף אל לב שמכל מקום אינם כתושבים בארץ אלא כגרים, וכמו שאמר דוד כי גרים אנחנו תושבים ככל אבותינו, ולפ"ז הייתי אומר דמצות סוכה לא ניתן אלא לבעלי קרקע בא"י ויש לו אסיף ולבו רחב עליו, אבל עני הנוודד א"צ למצות סוכה, מש"ה חזר והזהיר כל האזרח

תחושת הארעיות מביאה לשמחה

27. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף טז עמוד ב

ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה, אמר ליה: במה אתה סועד? א"ל: בבשר שמן ויין ישן. רצונך שתגלגל עמי בעדשים? גלגל עמו בעדשים ומת, אמר: אוי לו לזה שהרגו נחמיה! אדרבה, אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה! אלא, איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי.

28. מקור מים חיים בראשית פרשת נח הערה לא

ובלקט אמרי פנינים דף ר"ט ע"ב העתיק וזה לשונו, שמעתי מפורש מפי מורי במקום שחושב האדם שם הוא כולו, אם חושב בקדושה במציאות ה' יתברך וביחודי שמוותיו, דיוקנא שלו שלים קמי עתיק יומין, כי שם הוא כולו, וכן המהרהר הרהורים רעים וקשים, עומד ממש בגיהנם, ואש של גיהנם ממש בוער בו, והוא בחייו בשאול תחתית, מכל שכן אחר מותו, ירדו שאול חיים, וצדיקים ישמחו בשמחה אותיות מחשבה יעלצו לפני אלקים, עד כאן לשונו:

